

Riksantikvarieämbetet
Avdelningen för arkeologiska undersökningar

UV SYD RAPPORT 2004:13

ARKEOLOGISK UTREDNING

Ge järnet i Skånes Fagerhult

Skåne, Skånes Fagerhult socken, Skånes Fagerhult 1:69 m. fl. Industriområde

Sven Hellerström

Riksantikvarieämbetet
Avdelningen för arkeologiska undersökningar
UV Syd
Åkergränden 8,
226 60 Lund
Tel. 046-32 95 00
Fax 046-32 95 39
www.raa.se/uv

© 2004 Riksantikvarieämbetet
UV Syd Rapport 2004:13
ISSN 1104-7526

Kart- och ritmaterial Henrik Pihl

Layout Anita Esping Bodén

Tryck/Utskrift UV Syd, Lund, 2004

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, 801 82 Gävle. Dnr L 1999/3

Innehåll

Bakgrund	5
Målsättning och metod	5
Resultat	6
Förslag till åtgärder	7
Referenser	8
Administrativa uppgifter	8

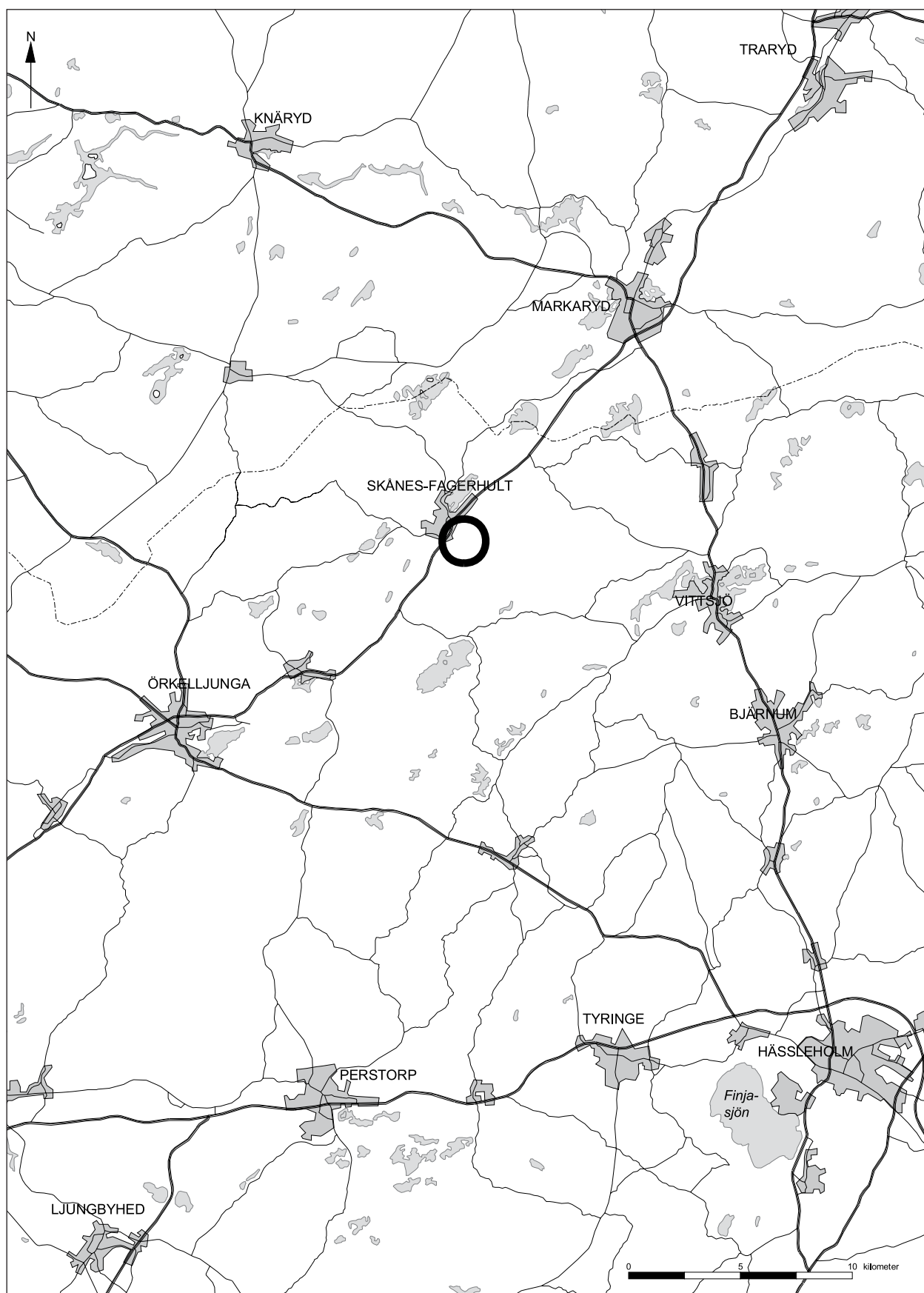

Fig. 1. Utsnitt ur GSD-Röda kartan, Skåne län, med platsen för undersökningen markerad. Skala 1:250 000.

Ge järnet i Skånes Fagerhult

Sven Hellerström

Bakgrund

Inför en planerad utbyggnad av industrimark öster om Skånes Fagerhult, har Riksantikvarieämbetet, UV Syd utfört en arkeologisk utredning mellan den 3 och 6 augusti. Uppdragsgivare var Örkelljunga kommun.

Det ca 30 ha stora exploateringsområdet ligger öster om Skånes Fagerhults samhälle, mellan nuvarande och nya väg E4 (fig. 1). Terrängen är relativt kuperad, blockig morän med en framträdande höjdplatå ungefär mitt i området. Området kringgärdas av våtmarker i samtliga väderstreck utom i väster, där det har förbindelse med ett isälvsediment. Inom exploateringsområdet finns inga fornlämningar registrerade, men strax väster och nordväst om området finns en tjär-dal, en slaggyrpa och ett par skansar (RAÄ 155, 271, 162 och 9 i Skånes Fagerhults sn). Nära kyrkan i Skånes Fagerhult finns boplat-slämningar från yngre järnålder och Fagerhults gamla bytomter (RAÄ 152, 243 och 272).

Inför anläggandet av nya väg E4 undersöktes några platser strax söder, öster och norr om det aktuella området. Dessa platser sökschaktsgrävdes och på en av platserna grävdes även provrutor. Trots att lägena bedömdes ha varit lämpliga för boplatser påträffades varken anläggningar eller fynd på någon av platserna (Olsson & Olsson 2003). En knapp kilometer söderut har en plats slutundersökts. Invid vad som tidigare varit en sjö fanns här bl.a. neolitiska lämningar som kunde förknippas med bearbetning av kött och hudar (Linderöth 2004).

I Skånes Fagerhults socken finns relativt många järnframställningsplatser registrerade. Endast ett fåtal av dessa är emellertid undersökta.

Erfarenheterna från E4-projektet har visat att området kring Örkelljunga och Skånes Fagerhult har haft stor betydelse ur järnframställningssynpunkt för det tidiga danska riket. Järnframställningsplatserna har framför allt varit lokaliserade nära råvarukällan, t.ex. myrar och våtmarker, eller till vattendrag där man kunnat utnyttja vattenkraften. Inom exploateringsområdet finns inga vattendrag, däremot gott om våtmarksnära lägen där järnhantering kan ha ägt rum.

Målsättning och metod

Utredningens syfte var att lokalisera eventuella järnframställningsplatser inom exploateringsområdet. Därför gjordes först en noggrann inventering av området för att välja ut lämpliga lägen, företrädesvis längs våtmarkskanterna. På de valda lägena skulle sedan provgröpar

grävas med spade för att upptäcka under mark dolda slaggförekomster. Denna metod ändrades dock till en för ändamålet mer effektiv undersökning med fyllhammare, varvid upptill tio meter långa och 20 till 40 centimeter breda fåror grävdes (fig. 2). Fårorna grävdes ner genom förna och askjord så att brunjorden blev synlig och de gjorda ingreppen mättes in med GPS.

Fig. 2. Thomas söker slagg.

Resultat

Området utgjordes vid tidpunkten för utredningen av ett väl röjt kalhygge, vilket underlättade den inledande inventeringen. Härvid valdes tio platser ut för undersökning (fig. 3). Kriterierna för valet av plats byggde framför allt på erfarenheterna från E4-projektet och tidigare erfarenheter av järnframställning i trakten, där det visat sig att järnframställningsplatserna främst finns belagda i anslutning till myrmarkerna. I samband med utredningen påträffades dock inga slaggförekomster eller andra indikationer på järnframställning.

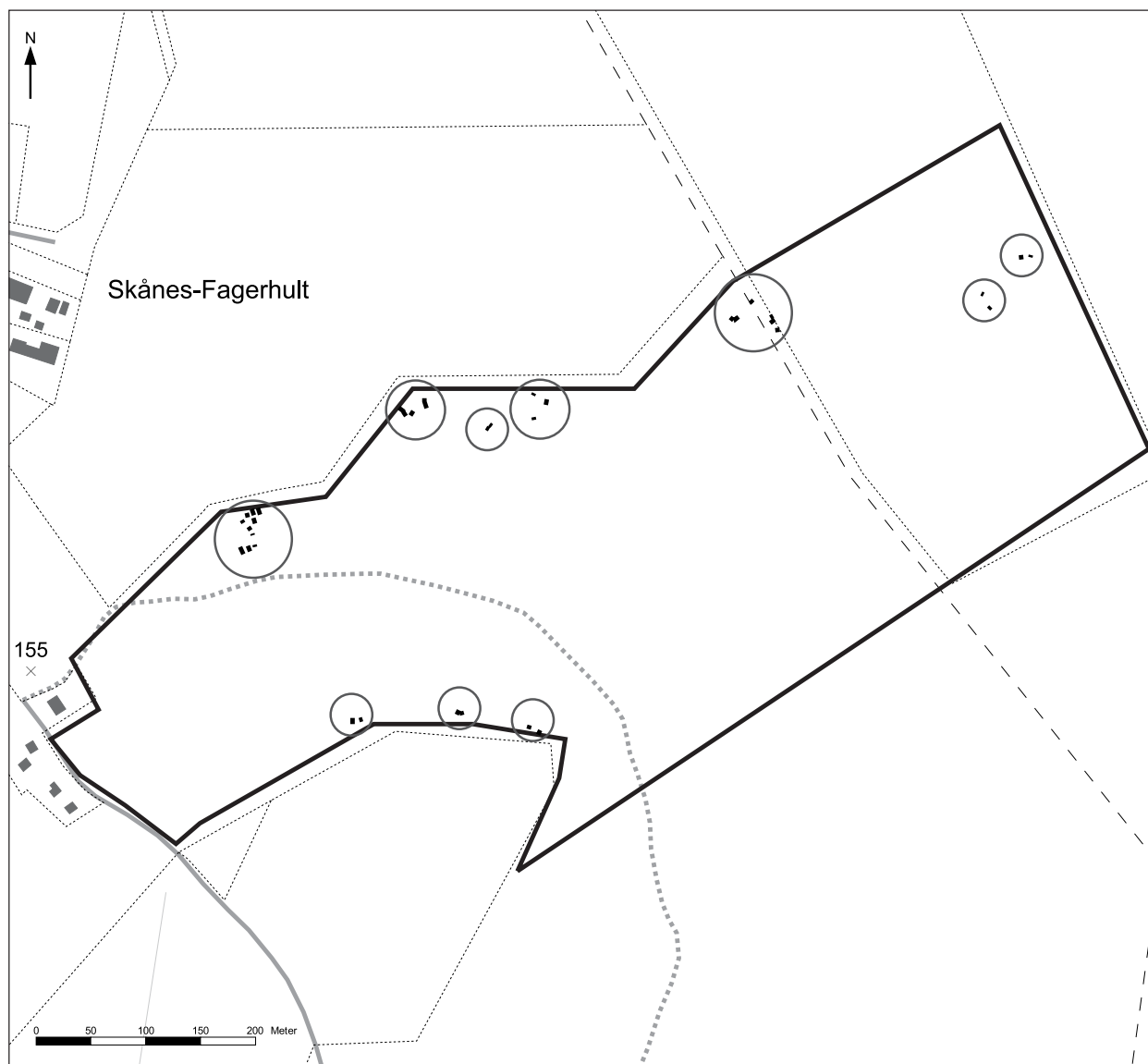

Fig. 3. Exploateringsområdet med utredda områden markerade. Skala 1:6000.

Förslag till åtgärder

Då inga fornlämningar kunde beläggas inom exploateringsområdet, föreslås inga fortsatta antikvariska åtgärder.

Referenser

- Fornminnesregistret, Riksantikvarieämbetet. Stockholm.
- Linderoth, T. 2004. Odlingslämningar och en neolitisk boplatz vid Skånes Fagerhult. Område E4:45, Örkelljunga-länsgränsen. *UV Syd, dokumentation av fältarbetsfasen* 2004:07. Lund.
- Olsson, M. & Olsson, M. (red.). 2003. Utredningsgrävningar utmed E4:an i norra Skåne. Arkeologiska utredningar steg 2b för väg E4, Örkelljunga-länsgränsen och riksväg 24, Bälinge-Västra Spång. *Riksantikvarieämbetet, Avdelningen för arkeologiska undersökningar UV Syd Rapport* 2003:20. Lund.

Administrativa uppgifter

Riksantikvarieämbetets dnr: 421-2024-2004.
Länsstyrelsens dnr och datum för beslutet: 431-19419-04, 2004-06-30.
Projektnummer: 1420487.
Undersökningstid: 3–6 augusti 2004.
Projektgrupp: Sven Hellerström (projektledare) och Thomas Andersson (arkeolog).
Underkonsulter: Altima (manskapsbod).
Exploateringsyta: 300 000 m².
Undersökt yta: 150 löpmeter.
Läge: Ekonomiska kartan, blad 4D 0b.
Koordinatsystem: Rikets, 2,5 gon väst.
Koordinater för undersökningsytans sydvästra hörn: X 6250,69
Y 1355,91.
Höjdsystem: RT 90.
Dokumentationshandlingar som förvaras i Antikvarisk-topografiska arkivet (ATA), RAÄ, Stockholm: –
Fynd: inga fynd.